

schappen en speciale wetenschappen in ons vak zijn ingebracht, en daarenboven namen van personen, die op eenig gebied der geneeskunde zich hebben onderscheiden en van plaatsen, die eenige beteekenis hebben voor de geneeskunde.

Door de alphabetische volgorde staat alles wonderlijk grillig door elkander, bijv. MAGENDIE tusschen „Magen-Darm-(Schwimm) probe” en „Magendurchleuchtung”, maar wordt aan den anderen kant het naslaan vergemakkelijkt.

STRAUB.

INGEZONDEN.

FACULTATIEVE STERILITEIT = NIEUW-MALTHUSIANISME?

Het is niet mijn bedoeling een antwoord te schrijven op het stukje van den Heer KOETSER (zie blz. 520—523), dat naar ik vertrouwd menig medicus nog eens goed de bezwaren tegen het nieuw-Malthusianisme heeft doen kennen.

Ik wensch alleen daarnaast te stellen, dat het vraagstuk der facultatieve steriliteit een niet-gynaecologische zijde heeft, die dan ook volstrekt niet bij den gynaecoloog, maar bij den algemeen-practicus tehuis behoort.

Niet met de vrouwen, maar met de mannen moet deze quaestie besproken worden. De vrouwen zijn door vele eeuwen opgevoed in de leer van het huwelijksrecht van den man, waartegen zij zich niet mogen verzetten, en van het schadelijke der sexueele onthouding voor zijn gezondheid.

Het zijn deze twee leerstukken, die het gedrag beheerschen van de vrouwen die, zooals de Heer KOETSER schrijft, reeds eenige malen gebaard hebben en die niet uit puren lust haren echtgenoot het 6de—12de kind schenken. Het zijn die twee zelfde leerstukken die voorts de vrouwen voor wie bij herhaalde zwangerschap bepaald levensgevaar dreigt tot het nieuw-Malthusianisme drijven. M. a. w. het nieuw-Malthusianisme bestaat in al die gevallen uitsluitend ten pleziere der mannen, die — ik erken het — veelal ook te goeder trouw de twee bovenbedoelde leerstukken aanhangen.

Daarom moeten wij met de mannen, juist in die gevallen, waar het leven of de gezondheid eener vrouw op het spel staat, en die ons *als medici* alleen aangaan, de drie volgende punten behandelen:

1°. Moeten wij hun betoogen, dat waar inderdaad het leven eener vrouw door nieuwe zwangerschap gevaar loopt, het gebruik van middelen, die maar al te licht in den steek laten, zachtst gezegd, die niet absoluut onfeilbaar zijn, gelijk staat met het moedwillig doen ontstaan van levensgevaar.

2°. Moeten wij hun betoogen, dat het geslachtsverkeer slechts bij volkomen vrije instemming van beide partijen een zedelijke daad kan zijn; dat daarentegen de aan de vrouw opgedrongen coïtus een schandelijk misbruik is.

3°. Moeten wij boven alles bestrijden het sprookje van het nadeelige der onthouding. Het geldt hier voor de praktijk niet de vraag of er mannen zijn voor wie onthouding onder sommige omstandigheden of ook per se schadelijk is. Het geldt de bestrijding van de overal nog ingewortelde voorstelling, dat dit schadelijk-zijn regel, het onschadelijk-zijn uitzondering is; dat de normale („krachtige” zooals men dan bij voorkeur er bij voegt) man de onthouding niet zonder nadeel verdraagt en deze alleen aan te raden is aan zwakke, zoowat water-en-melk-mannetjes.

Ik acht dit daarom van zooveel belang, omdat de ware of vermeende gevolgen der sexueele onthouding over het geheel zenuwziekten (men vergunne mij korthedshalve deze verzamelnaam) zijn en het voor de hand ligt, dat van veel belang zal zijn met welke verwachting de man het onthoudings-experiment begint. Begint hij met de overtuiging, dat het wel schadelijk moet zijn, is hij als het ware voortdurend in angst en spanning of de ziekte-verschijnselen, die niet kunnen uitblijven, zich nu nog niet vertoonen, ja dan is de kans zeer groot dat zij vroeg of laat zullen optreden. Maar evenzeer zal een invloed in tegengestelden zin worden uitgeoefend door de geruststellende verzekeringen van een medicus, die het vertrouwen heeft 1).

Tot steun mijner meening aangaande dit in den regel niet schadelijk zijn wil ik op het oogenblik alleen de twee volgende schrijvers aanhalen, die geen van beiden tegenstanders van het nieuw-Malthusianisme zijn, integendeel daaraan een ruime plaats inruimen.

1°. LÖWENFELD 2), die de gevaren der onthouding bespreekt en daarbij zelfs een kleine casuïstiek aanvoert (op welke bewijskracht echter, naar het mij voorkomt, nog al wat af te dingen valt) schrijft aan het eind van zijn hoofdstuk „Die sexuelle Abstinenz beim Manne” het volgende (S. 52):

„Der sexuell normal veranlagte Mann, der seine Widerstandsfähigkeit „gegen sinnlich erregende Eindrücke nicht durch sexuellen Missbrauch „herabgedrückt hat, kann sogar bei arbeitsamer, hygienisch geregelter Lebensweise die Abstinenz dauernd ohne nennenswerthe Molestien ertragen.

2°. ROHLEDER 3) „Ich glaube, dass der Standpunkt, den RIBBING, FÜRBRINGER, „EULENBURG, HEGAR, FOREL u. a. einnehmen, der allein richtige ist, nämlich „der der völligen Unschädlichkeit der sexuellen Abstinenz”.

den Haag, 12 Maart 1901.

Dr. D. SNOECK HENKEMANS.

---

1) In een der literarische bundels van FRED. V. EDEN vond ik eens het volgende citaat, dat de eigenaardigheid heeft, afkomstig te zijn uit een tijd toen suggestie en autosuggestie nog geen mode waren: „Het kan als een „algemeene waarheid worden geconstateerd, dat een bepaalde toestand van „het lichaam, die met stellig vertrouwen en vaste overtuiging verwacht „wordt, zeer waarschijnlijk zal intreden enkel tengevolge van dat denkbeeld”. Volgens vriendelijke mededeeling van Dr. VAN EEDEN is dit citaat te vinden in JOH. MÜLLER, *Elements of physiology* 1838, transl. by D. BALY 1848, Vol. III, p. 1390.

2) L. LÖWENFELD, *Sexualleben und Nervenleiden*, 2de Aufl., Wiesbaden 1899, J. F. BERGMANN.

3) *Vorlesungen über Sexualtrieb und Sexualleben des Menschen*, Berlin, FISCHER'S medicinische Buchhandlung, 1901, S. 34 u. 35.